

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ, СПОРТ І КУЛЬТУРА ЗДОРОВ'Я У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Збірник наукових праць

Волинського національного університету імені Лесі Українки

№ 4 (20)

Луцьк
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
2012

Галина Кондрацька	Педагогічні умови формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх фахівців із фізичного виховання та спорту в умовах навчання у ВНЗ	82
Тетяна Маленюк	Оцінка фізичної підготовленості студентів (18–19 років) факультету фізичного виховання.....	87
Богдан Мицкан, Тетяна Завгородня, Андрій Шпільчак, Ганна Презлята, Ігор Випасняк, Богдан Лісовський	Пріоритети та перспективи акмеологічного зростання вчителя фізичної культури в умовах модульного навчання.....	91
Володимир Омеляненко	Інтеграція змісту дисциплін природничо-наукового циклу як умова формування здоров'язберігальної компетентності майбутніх учителів фізичної культури	97
Раїса Потапшнюк, Ірина Потапшнюк, Оксана Кубович, Зоряна Свердан	Патологія зору в дітей: можливості використання методик реабілітації, профілактики в процесі підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності.....	102
Ірина Свістельник	Систематизація інформації з фізичної реабілітації у ВНЗ фізкультурного профілю.....	106
Лариса Харченко, Лоліта Денисова	Про стан розробки та впровадження стандартів вищої освіти в галузі знань “Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини”	109
Людмила Чалій, Тетяна Козаченко	Сучасний підхід до викладання дисципліни “Теорія і методика викладання лижного спорту” у вищих навчальних закладах	112
Анастасія Шевченко	Новітні підходи до професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури.....	115
Ольга Нечасва	Вимоги до професійної готовності майбутніх учителів основ здоров'я в контексті статевого виховання підлітків	119
Педагогічні технології навчання фізичної культури		
Алла Альошина, Олександр Бичук, Ігор Бичук, Антон Альошин	Характеристика фізичних вправ, які використовуються в технології профілактики плоскостопості в дітей старшого дошкільного віку	123
Альона Вітченко	Педагогічні умови ефективного впровадження здоров'язберігальної технології комплексного застосування дихальних вправ у процесі фізичного виховання молодших школярів	130
Сергій Воєділов	Характеристика принципів реалізації педагогічної технології розвитку координаційних здібностей школярів у процесі позаурочних занять із біатлону.....	134
Тетяна Гнітецька, Ірина Войтович	Досвід організації профільного навчання за спортивним напрямом (профіль – туризм)	139
Роман Карнюк	Пріоритет здоров'язберігальних тенденцій у фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів.....	142
Інна Ляхова	Організаційно-методичні особливості корекційного навчання рухових дій дітей із порушеннями слуху.....	146
Володимир Мисів	Характеристика технологій фізичного виховання у військових ліцеях в аспекті розв'язання завдань оздоровчого змісту (ретроспективний аналіз).....	151
Олександр Митчик	Здоров'язберігальне середовище та здоров'язберігаючі технології у вищому навчальному закладі	156

соблюдени следующим педагогическим условиям: развития творческой мотивации, использования разностороннего влияния физической культуры на личность, организации коллективной творческой деятельности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, поликультурная среда, учитель, физическая культура, мотивация, личность, деятельность.

Anastasiya Shevchenko. New Approaches to the Training of the Future Teachers of Physical Culture. The training of future teachers capable of creative educational process, able to research the pedagogical process in order to develop and implement unique procedures and technology training and education, has been a relevant problem. In modern social and cultural conditions, multiculturalism is an important component of training, one of the pressing problems we face in modern pedagogical theory and practice. Experimental methods of formation of future teachers of physical training for professional work in the multicultural environment focused on improving professional, practical training, stimulation of cognitive activity in order to include innovative use of language in the educational process. Training future teachers of physical training will be effective if the following conditions of teaching are met: the development of creative motivation, the use of versatile effects of physical training on the personality, organization of collective creativity.

Key words: professional training, multicultural environment, teacher, physical culture, motivation, personality, activity.

УДК 378.011.3-051:61

Ольга Нечаєва

Вимоги до професійної готовності майбутніх учителів основ здоров'я в контексті статевого виховання підлітків

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Луганськ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Серед нагальних проблем сьогодення можна по праву назвати низький рівень статевої поведінки сучасної молоді. Це пов'язано з низкою факторів, серед яких – доступ до перегляду відвертих епізодів у кінофільмах, а також порнографічних сцен у мережі Інтернет, перегляд оголених тіл у журналах, зниження моральності серед молоді та в суспільстві в цілому, недостатня робота в зазначеному напрямі з боку вчителів і батьків тощо. Таке становище вимагає активних дій як із боку держави загалом, такі загальноосвітніх навчальних закладів зокрема. Зрозуміло, що статеве виховання повинно здійснюватися систематично, а не час від часу, як це відбувається сьогодні. При цьому, незважаючи на складність зазначеного процесу, нині вчителі вимушені спрямовувати зусилля на виховання в учнів статевої культури без належної підготовленості до цього процесу. На наше переконання, статеве виховання повинно здійснюватися спеціально підготовленими фахівцями, якими на сьогодні можна цілком виправдано вважати вчителів основ здоров'я. Це пояснюється передусім тим, що навчальна дисципліна “Основи здоров'я” вміщує в собі важливі питання стосовно попередження захворювань, що передаються статевим способом, передбачається розкриття особливостей відносин між хлопцем і дівчиною, подаються основи побудови сім'ї, шкідливості раннього статевого життя і тощо [1]. Отже, як бачимо, програма шкільного предмета включає вкрай важливі та делікатні питання в контексті статевого виховання підлітків. А це лише загострює проблему підготовки майбутніх учителів основ здоров'я до статевого виховання учнів основної школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Незважаючи на актуальність проблеми, в доступній нам науковій літературі ми не виявили робіт, присвячених підготовці майбутніх учителів основ здоров'я до професійної діяльності в контексті статевого виховання підлітків. Водночас цінними для нас є роботи В. Бабича, В. Горашука, І. Зенченкова, А. Радченко, С. Страшко та ін., у яких розкрито окремі аспекти підготовки студентів відповідної спеціальності.

Роботу виконано згідно з планом НДР Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Завдання дослідження – визначити вимоги до професійної готовності майбутніх учителів основ здоров'я (зокрема психологічної та духовної) в контексті статевого виховання підлітків.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Професійну готовність майбутніх учителів основ здоров'я до статевого виховання підлітків ми розглядаємо через науково-теоретичну, практичну, психологічну та духовну готовність. У попередній статті приділено увагу розкриттю змісту науково-теоретичної й практичної готовності до статевого виховання підлітків [2]. У цій роботі розглянемо вимоги до психологічної та духовної готовності майбутніх учителів основ здоров'я в зазначеному напрямі. Психологічну готовність майбутніх учителів основ здоров'я до статевого виховання підлітків ми вбачаємо у сформованості в студентів мотиваційного ставлення до майбутньої професійної діяльності у сфері статевого виховання учнів, наявності психологічної стійкості (урівноваженість психічних процесів), а також спрямованість майбутніх учителів до постійного професійного самовдосконалення в зазначеному контексті. Указані компоненти психологічної готовності, на наш погляд, є дуже важливими, оскільки без сформованості в студентів мотиваційного ставлення до статевого виховання навіть при наявності в них необхідних знань та вмій щодо здійснення цього процесу марно сподіватися на досягнення бажаного результату. Статеве виховання підлітків – це складний процес, і його здійснення вимагає від учителя, передусім, глибокого переконання й розуміння його важливості, спрямованості на здійснення цього процесу. Розкриття делікатних тем, налаштування підлітків на здорові дружні стосунки з протилежною статтю, переконання їх у важливості превалювання духовного контакту в стосунках між хлопцем і дівчиною тощо потребує від учителя основ здоров'я терпіння й цілеспрямованості. Педагог, у якого відсутня спрямованість до статевого виховання учнів, навіть викладаючи обов'язковий матеріал навчального предмета "Основи здоров'я", що безпосередньо чи опосередковано сприяє цьому процесу, навряд чи зможе донести до підлітків навчальний матеріал належним чином.

Наявність психологічної стійкості є не менш важливою в статевому вихованні підлітків. Відомо, що вони відрізняються своєю поведінкою та іншими психологічними характеристиками від учнів молодших класів і старшокласників. Отже, робота з підлітками в контексті розгляду делікатних питань потребує витримки вчителя, його психологічної стійкості. Викладач основ здоров'я не має права втрачати контроль над собою навіть у непередбачених подіях (як на уроці, так і в позакласній роботі). Негативний прояв або реакція з боку вчителя на будь-які дії підлітків (агресія, недобррозичливі висловлювання, образа однокласника тощо) може звести нанівець виконану раніше роботу в контексті статевого виховання. Підлітки дуже чутливі до питань статевого виховання, оскільки в них активно відбуваються зміни в контексті підвищення почуттів до протилежної статі, бажання подібатися тощо. І, відповідно, образа вчителем свого вихованця, навіть якщо підліток зробив щось незгодоване, може викликати як у самого учня, так і в його однокласників осуд педагога, що, зі свого боку, може зіпсувати набуту довіру, комфортне почування учнів у класі при розгляді делікатних та вкрай важливих питань.

Одним із компонентів психологічної готовності майбутніх учителів основ здоров'я в контексті статевого виховання підлітків, у нашому розумінні, є спрямованість майбутніх педагогів до постійного професійного самовдосконалення в зазначеному напрямі. Нині молодь швидко змінюється, з'являються нові напрями молодіжного руху, розваг, розширюється сфера впливу на свідомість підлітків, серед яких – телебачення, Інтернет, мобільні телефони (із великим об'ємом пам'яті, що дає змогу обмінюватися відеоінформацією та навіть проглядати телепередачі). Важко не погодитися, що всі ці явища впливають на світогляд підлітків, у тому числі й щодо ставлення до протилежної статі (статеву поведінку). Зрозуміло, що світ не стоїть на місці й через 5 – 10 років можуть виникнути зовсім інші напрями розваг підлітків, їхніх спрямувань тощо. На жаль, подібні зміни навряд чи сприятимуть стевому вихованню молоді. Саме тому вчитель основ здоров'я, який, як ніякий інший педагог, має стосунок до статевого виховання шкільної молоді, повинен бути мобільним, уміти пристосовуватися до будь-яких змін, що виникають у суспільстві та впливають на свідомість підлітків, і спрямовувати власні зусилля на постійне професійне удосконалення щодо статевого виховання учнів.

Не менш важливою вимогою до професійної готовності майбутніх учителів основ здоров'я в контексті статевого виховання підлітків є їхня духовна готовність до цього процесу, яка передбачає сформованість необхідних професійних якостей педагога. Спробуємо охарактеризувати найважливіші професійні якості майбутнього вчителя основ здоров'я в контексті статевого виховання підлітків, серед яких – "педагогічний такт" і "моральна чистота". Педагогічний такт має надзвичайно важливе значення. Ураховуючи те, що саме викладач зазначеного предмета має безпосередній стосунок до статевого виховання, він повинен бути дуже тактовним у ставленні до підлітків.

Підлітковий вік, як зазначалося вище, відрізняється вразливістю й ранимістю. Особливо болісно сприймається критика з боку вчителів стосовно відносин із протилежною статтю. Викладач основ здоров'я, як ніхто інший, повинен відчувати учнів, їхні переживання, ранимість, потребу в розумінні тощо. Педагогічний такт у цьому випадку особливо доцільний тоді, коли це стосується будь-яких душевних переживань підлітків, пов'язаних із відносинами з протилежною статтю. Здійснюючи статеve виховання, учитель не може дозволити собі бути грубим, роздратованим, неухважним до проблем школяра. Саме тому педагогічний такт дуже важливий для вчителя основ здоров'я.

Моральна чистота – по-особливому важлива якість учителя, покликаною цілеспрямовано здійснювати статеve виховання підлітків. Як зазначалося раніше, на наш погляд, статеve виховання сучасних підлітків повинно здійснюватися на духовній основі. Воно не має відбуватися через заборону статеvих стосунків або обмежуватися лише вивченням правил безпечного сексу та фізіологічних відмінностей статеvих органів хлопців і дівчат, а передусім повинно, передбачати виховання в підлітків поваги до протилежної статі, розуміння значущості різностатевої дружби, прагнення чистого кохання, бажання створення в майбутньому здорової, благонадійної сім'ї. Таке статеve виховання набагато складніше й вимагає від учителя суттєвих зусиль та відповідних якостей. Як зазначалося вище, педагог, який прагне здійснювати статеve виховання на духовній основі, не має права бути черствим, жорстоким, бездушним, не здатним співчувати, або не пронизатися проблемою підлітка. Учитель основ здоров'я повинен бути дуже уважним, насамперед до себе самого, слідкувати за своєю мовою, настроєм, ставленням до учнів тощо.

Отже, на вчителя основ здоров'я покладається величезна відповідальність. Він ще менше, ніж інший педагог має право на помилку. Недбала поведінка вчителя на уроці чи за його межами може зневірити підлітка в щирості наставника стосовно важливих і делікатних питань. Саме тому викладач основ здоров'я повинен особливо відрізнитися моральною чистотою. Звичайно, бажано, щоб такий учитель був прикладом для учнів у всьому, у тому числі й щодо відносин у власній родині, оскільки підлітки дуже уважно ставляться до співвідношення сказаного педагогом та його реальними діями в житті.

Висновки. Отже, вищезазначене дає підставу зробити висновок, що вчитель основ здоров'я, урахувавши специфіку його професійної діяльності, в контексті статевого виховання учнів підліткового віку повинен бути не тільки озброєний сукупністю необхідних знань, умінь та навичок стосовно здійснення цього складного процесу, а й мати відповідну психологічну готовність (яка передбачає сформованість у студентів мотиваційного ставлення до майбутньої професійної діяльності у сфері статевого виховання підлітків, наявність психологічної стійкості, спрямованості майбутніх учителів до постійного професійного самовдосконалення в зазначеному контексті), а також духовну готовність, що уособлює в собі наявність важливих професійно-ціннісних якостей.

Перспективи подальших досліджень. У перспективі дослідження передбачається розкриття стану готовності до статевого виховання підлітків учителів-практиків, які викладають навчальний предмет "Основи здоров'я", а також студентів відповідної спеціальності в зазначеному напрямі.

Список використаної літератури

1. Основи здоров'я : прогр. для загальноосвітніх навч. закл. 5–9-ті класи. – К. : Ірпінь, 2005. – 41 с.
2. Нечасва О. В. Характеристика необхідних знань і умінь майбутніх учителів основ здоров'я у контексті статевого виховання підлітків / О. В. Нечасва // Педгогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [ред.колегія : Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 20 (73). – С. 217–229.

Анотація

Останнім часом серед сучасної молоді почастишали прояви статевої розпусти, випадки небажаних вагітностей, абортів, а також хвороб, що передаються статевим способом. Таке становище вимагає відповідної підготовки майбутніх учителів основ здоров'я в контексті статевого виховання підлітків. Завдання статті полягає у визначенні вимог до професійної готовності майбутніх учителів основ здоров'я до статевого виховання підлітків, зокрема психологічної та духовної. Значне місце в статті відведено розкриттю змісту психологічної готовності (через сформованість у студентів мотиваційного ставлення до майбутньої професійної діяльності у сфері статевого виховання учнів, наявність психологічної стійкості, а також спрямованості майбутніх учителів до постійного професійного самоудосконалення в зазначеному контексті) та духовної готовності, що являє собою сформованість у студентів необхідних професійно важливих якостей.

Ключові слова: майбутні учителі основ здоров'я, психологічна готовність, духовна готовність, статеve виховання, підлітки.

Ольга Нечаева. Требования к профессиональной готовности будущих учителей основ здоровья в контексте полового воспитания подростков. В последние годы среди современной молодежи участились проявления полового разврата, случаи нежелательных беременностей, аборт, а также болезней, которые передаются половым путем. Такое положение требует соответствующей подготовки будущих учителей основ здоровья в контексте полового воспитания подростков. Задача статьи заключается в определении требований к профессиональной готовности будущих учителей основ здоровья к половому воспитанию подростков, в том числе психологической и духовной готовности. Значительное место в статье занимает раскрытие содержания психологической готовности (через сформированность у студентов мотивационного отношения к будущей профессиональной деятельности в сфере полового воспитания учеников, наличие психологической стойкости, а также направленность будущих учителей к постоянному профессиональному самосовершенствованию в отмеченном контексте) и духовной готовности, которая представляет собой сформированность у студентов необходимых профессионально важных качеств.

Ключевые слова: будущие учителя основ здоровья, психологическая готовность, духовная готовность, половое воспитание, подростки.

Nechaeva O. Requirement to Professional Readiness of Future Teachers of Bases of Health in the Context of Sexual Education of Teenagers. Last years the displays of sexual debauch, cases of undesirable pregnancies, abortions, and also illnesses which are passed sexual a way became more frequent among modern youth. Such position requires the proper preparation of future teachers of bases of health in the context of sexual education of teenagers. The task of the article consists in determination of requirements to professional readiness of future teachers of bases of health to sexual education of teenagers, in particular of psychological and spiritual readiness. A considerable place in the article occupies opening of maintenance of psychological readiness (through formed for the students of motivational attitude toward future professional activity in the field of sexual education of students, presence of psychological firmness, and also orientation of future teachers to permanent professional self-perfection in the noted context) and spiritual readiness which shows by itself formed for students necessary professionally important qualities.

Key words: future teachers of bases of health, psychological readiness, spiritual readiness, sexual education, teenagers.